

DET KONGELIGE TEATER

Phønikerinderne

af Euripides

FØNIKERINDERNE AF EURIPIDES

Isenesættelse:

Madeleine Røn Juul

Scenografi og kostumer:

Karin Betz

Lysdesign:

Jesper Kongshaug

På dansk ved Jørgen Mejer og Søren Ulrik Thomsen

Anne Marie Pock-Steen og Lene Tiemroth

Iokaste
Antigones lærer
Antigone
Polyneikes
Eteokles
Kreon
Teiresias
Menoikeus
Ødipus
Første Budbringer
Anden Budbringer
Kor af Fønikerinder

To drenge:

Teiresias' datter:

Forestillingen varer
ca. 2 timer og 30 minutter inkl. pause.

Ghita Nørby
Helge Scheuer
Bodil Jørgensen
Olaf Johannessen
Søren Sætter-Lassen
Ole Ernst
Erno Müller
Jakob Cedergren
Ole Westh-Madsen
Lene Tiemroth
Anne Marie Pock-Steen
Julie Carlsen,
Benedikte Hansen,
Helle Hertz,
Anne Marie Pock-Steen
og Lene Tiemroth

Casper Haase
og Christoffer Haase
Eva Kåås

Ghita Nørby

VÆRDIERNES SAMMENBRUD AF JØRGEN MEJER

Da den græske dramatiker Euripides for mere end 2400 år siden (ca. 410 f.Kr.) skrev sit skuespil "Fønikerinderne" havde hans hjemby Athen været i krig i 20 år. Athenerne var under belejring og befolkningen indespærret bag forsvarsmurene dag og nat. Den langvarige krig var begyndt som en strid mellem demokratiets højborg Athen og det mere konservative Sparta, de to stærkeste bystater på den tid, men havde efterhånden bredt sig til hele den græske verden. Efter mange

års uafgjort kamp kastede athenerne i 415 sig ud i et dristigt felttog mod Spartas forbundsfæller på Sicilien, men Athen led et knusende nederlag - "kun få af mange kom tilbage", som en samtidig historiker siger. Da den athenske befolkning efterhånden udmattedes af krigen, forsøgte en reaktionær gruppe borgere at gennemtvinge en juntalignende styreform i 411-410, men byen vendte hurtigt tilbage til sin demokratiske forfatning - og til den ofte kaotiske debat der havde plaget byens

politiske liv siden krigens begyndelse.

"Fønikerinderne" hvis handling finder sted i og omkring en by under belejring, tager altså et emne op til debat som tilskuerne har været dybt involveret i. Og når man gik i teatret i det gamle Athen var det ikke så meget for at blive underholdt som fordi skuespil var en del af den store fest byen holdt for guden Dionysos hvert forår; skuespillene var altså led i en religiøs handling, hvor byens indbyggere samledes og bekræftede deres fællesskab. I det store teater på sydsiden af Akropolis deltog tusinder af athenere i festlighederne, der omfattede både politiske og kunstneriske indslag.

Som ofte når et samfund er i en politisk og militært presset situation blomstrede kulturlivet: på trods af krigen fortsatte man med at udbygge Akropolis, ny musik og ny billedkunst dukkede op, og de fleste af de overleverede græske skuespil blev produceret under krigen. Mange af dem viser tegn på at det intellektuelle og kunstneriske liv var i en rivende udvikling.

Der var en indædt debat om de nye tendensers berettigelse. Flertallet af befolkningen var især bekymret over de såkaldte sofister, som tiltrak unge mænd til deres foredrag og diskussioner, hvor samfundets traditionelle værdier blev sat under debat. Scenen mellem Eteokles og Polyneikes i "Fønikerinderne" er et udtryk herfor. "Magt er ret", "Mennesket er altings mål", "Godhed er viden" og "ingen fejler frivilligt, men kun på grund af uvidenhed" er nogle af de slagord som sofister og andre intellektuelle har gjort berømte. De to sidste slagord stammer fra den mest bemærkelsesværdige af dem alle, filosofen Sokrates, hvis ironi og borende spørgsmål fascinerede de unge aristokrater, der flokkedes om ham. Sokrates forandrede med sine absolutte krav til moral og tænkning endnu mere end sofisternes relativisme for altid den vestlige filosofi. Den sidste halvdel af 400-tallet f.Kr. var en af de mest radikale perioder i europæisk kultur, hvor alle værdier blev underkastet en nyvurdering. Men det var

netop betænkeligheden ved denne udvikling der fik det athenske borgerskab til at dømme Sokrates til døden i 399.

Euripides blev regnet for en af de radikale, og selv om hans skuespil ofte blev valgt til at opføres ved Dionysosfesten, kan man godt forstå at han i samtiden blev kritiseret for ikke at opretholde den gældende moral. Euripides fulgte ganske vist traditionen når han lod handlingen i sine tragedier foregå i de græske myters fjerne fortid, men den sammenkædning af temaer han valgte at præsentere i "Fønikerinderne" har næppe kunnet fornøje det flertal af borgerne der stadigvæk ønskede at fortsætte krigen: familiens sammenbrud, grænseløs ærgerrighed, krigens blodige meningsløshed, flygtninges lidelser, de stolte traditioners tomhed. Krigen mod Sparta endte først med Athens nederlag i 404 f.Kr., men da havde Euripides forlængst forladt sin hjemby og var rejst langt væk til Makedonien hvor han døde i 406. Den græske verden blev radikalt forandret af den lange krig, og selv om man

i århundreder fortsatte med at fejre Dionysos med skuespilopførelser i Athen, mente grækerne selv at teatrets storhedstid var forbi: Aischylos, Sophokles og Euripides, 400-tallets tre største dramatikere, har lige siden stået som det europæiske dramas grundlæggere. Det var deres tragedier der igen og igen blev opført i oldtiden - og "Fønikerinderne" må have været et af de mest populære stykker, for det citeres oftere i antikken end nogen anden tragedie. Efter at have været lagt på is i mange år er "Fønikerinderne" igen kommet i både forskningens og teatrets søgelys: måske vor tid har mod til at konfrontere det tragiske livssyn krigen gav Euripides?

*Et kor af kvinder i et sønderbombet Berlin kort efter Anden Verdenskrig.
Fra "Berlin. Als die Sirenen Schwiegen". Harry v. Hofmann Verlag. Hamborg 1986.*

Lene Tiemroth

Søren Sørrer-Lassen, Julie Carlsen, Helle Hertz, Benedikte Hansen, Anne Marie Pock-Steen og Lene Tiemroth

Anne Marie Pock-Steen. I baggrunden: Lene Tiemroth, Benedikte Hansen, Julie Carlsen og Helle Hertz

DEN FORBANDEDE KRIG

Over Thebens kongehus hviler en forbandelse, der grusomt vedbliver at kræve sine ofre. Det mest prominente offer for denne forbandelse er Ødipus. "Fønikerinderne" udspiller sig i Theben og foregår i tiden efter Ødipus' fald. Og forbandelsen er på spil igen.

Laios, Ødipus' far og konge i Theben, havde sat Ødipus ud som spæd for at dø,

fordi oraklet i Delfi havde forudsagt, at hvis Laios fik børn med sin kone lokaste, ville dette barn blive Laios' banemand. Og i myter skal man vogte sig for orakler - de er sandheden selv. Ødipus overlevede, fordi en fårehyrde fandt ham og tog ham til sig. Men senere da Ødipus blev voksen, skete der hverken værre eller bedre, end at han netop dræbte sin far, overtog kon-

gemagten i Theben og siden intetanende giftede sig med sin mor, med hvem han fik børnene Polyneikes, Eteokles, Antigone og Ismene, der alle på nær Ismene optræder i stykket.

I begyndelsen af "Fønikerinderne" genfortæller Iokaste Ødipusslægts forhistorie og udmaler den farefulde situation, som Theben er blevet bragt i. Ødipus har abdiceret efter at have opdaget sandheden om sine familieforhold og bor nu hengemt og beskæmmet et sted i kongeborgen. Eteokles og Polyneikes, som begge mener at have krav på magten efter Ødipus, er midlertidigt blevet enige om at dele magten imellem sig: de skal på skift regere i Theben et år ad gangen. Efter Eteokles' første regeringsår, er det Polyneikes' tur til at overtage roret, men Eteokles vil ikke give slip på magten: "*er den først min, skal ingen vriste den fra mig, for kun en kujon siger nej til det største og lader sig nøje, for at få fred*". Polyneikes er ikke til

sinds at finde sig i Eteokles' løftebrud. Han har derfor giftet sig ind i kongeslægten i Argos og fået stablet en hær på benene mod Theben, en hær der ved stykkets begyndelse belejrer Theben.

"Fønikerinderne" skildrer krigens rædsler og den afstumpethed, der breder sig i krigens kølvand. Stykket udspiller sig i et sprængt univers både politisk og mentalt, hvilket utvivlsomt hænger sammen med, at stykket er skrevet under Den peloponnesiske Krig (431-404 f.Kr.).

I adskillige af de næsten tredive krigsår blev Attika (det landskab som omgiver Athen) ved forårstide besat af Athens hovedmodstander Sparta, hvorpå athenerne barrikaderede sig bag byens mure. Ved efterårets komme trak spartanerne sig tilbage og lod ødelagte afgrøder og almindelig destruktion bag sig. I krigens første år blev den athenske befolkning, der under belejringerne måtte leve sammenstuvet bag bymurene, ydermere plaget af en

pestepidemi, der i følge nogle beregninger kostede op til 30 % af befolkningen livet.

Men ingen af de krigsførende parter stod tilbage for hinanden i grusomheder. Athen gjorde jævnligt udfald og gengæld i kraft af sin talstærke og taktisk overlegne flåde. Og under disse kampagner opførte Athenerne sig på ingen måde mere civiliseret: i 416 massakrerede de f.eks. hele den mandlige befolkning på den lille ø Melos i Ægæerhavet og solgte øens kvinder og børn som slaver - i krig og kamp var menneskerettigheder nu som dengang ophævet. Athenerne led ofte store tab under deres udfald som f.eks. i forbindelse med Sicilienstoget (415-13), hvor en stor athensk flåde blev nedkæmpet ved Syrakus og besætningerne taget til fange. Mange af de tilfangetagne måtte hense slæbe resten af deres liv som slaver under kummerlige forhold i stenbrudene uden for Syrakus. Ingen i Athen slap igen-

nem disse krigsår uden at miste familie og nære venner som en del af krigens orden.

I 404 led Athen det endelige nederlag. Athen blev genrejst kort efter og formåede at spille en toneangivende rolle i det kommende århundrede, men intet ændrede sig af den grund: livet som menig athener foregik stadig i krigens skygge. I Athens storhedstid i det 5. og 4. århundrede f.Kr. var krig reglen og fred undtagelsen.

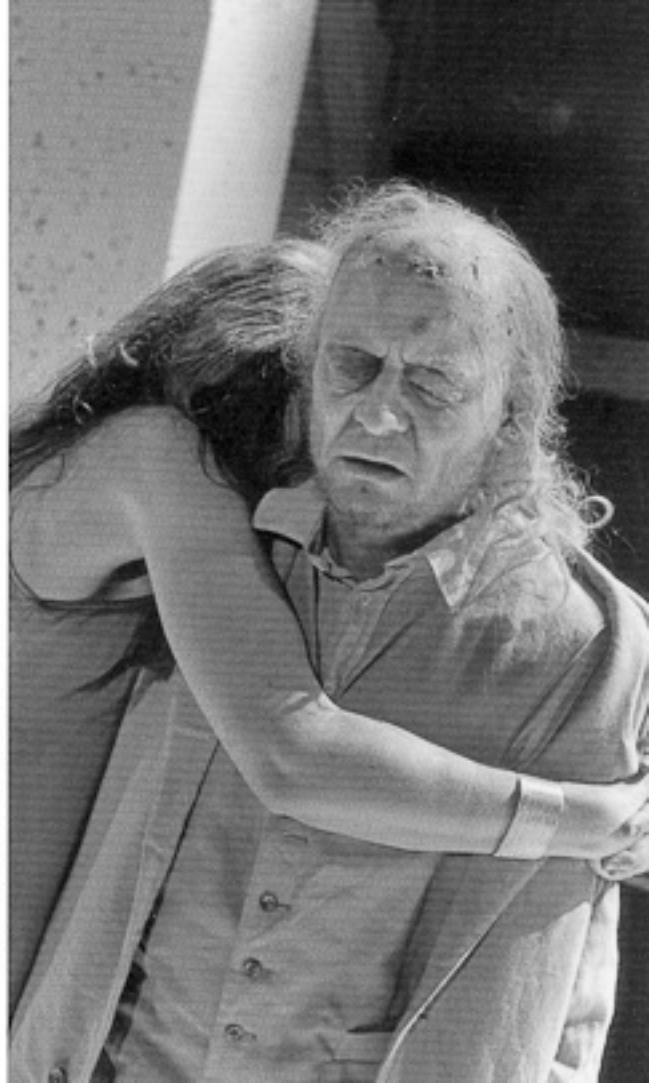
MH

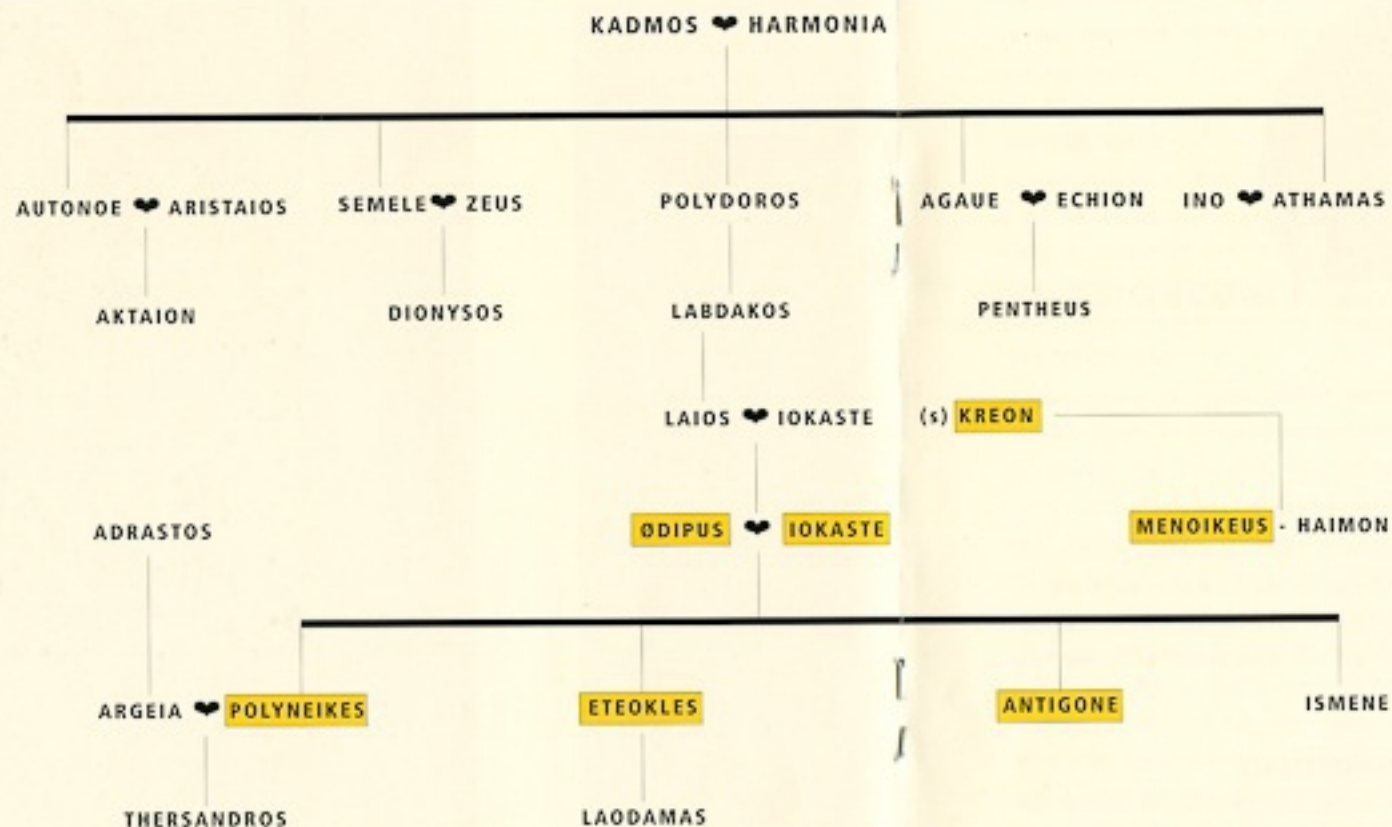
Bodil Jørgensen

Bodil Jørgensen, Ghita Nørby og Ole Westh-Madsen

Bodil Jørgensen og Ole Westh-Madsen

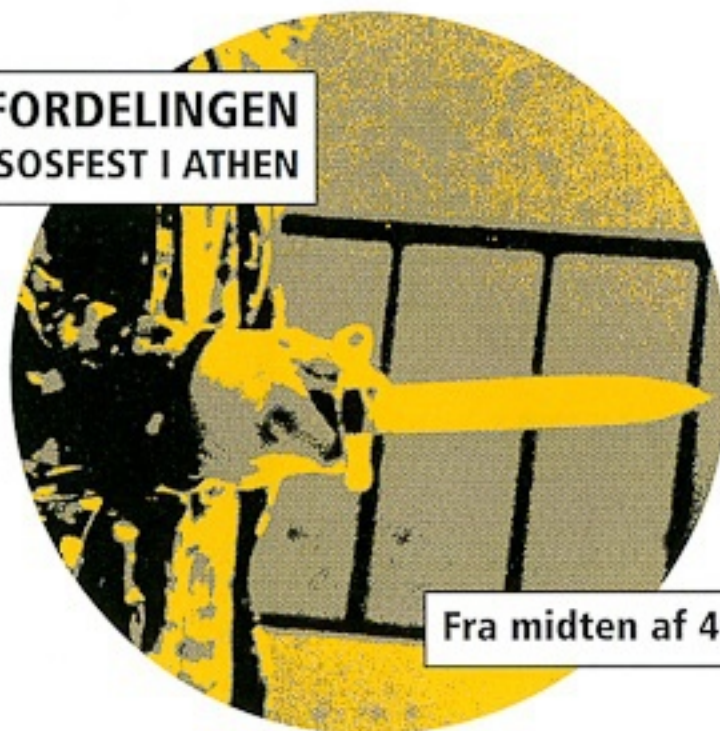
(s)= SØSKENDE

Sfinxens gåde

Der er i verden et væsen, som enten har 2 eller 3 eller 4 ben; men kun en enkelt stemme. Ene af alle de væsener, der bevæger sig på jorden, i luften eller gennem vandet, skifter det udseende – men når det bruger flest ben til at bevæge sig med, går det langsomst. Hvad er det?

ROLLEFORDELINGEN VED DEN STORE DIONYSOSFEST I ATHEN

Fra midten af 400-tallet til midten af 300-tallet

ANSVARSHAVENDE:

Archon Eponymos. Statsembedsmand, udtrukket ved lod for et år ad gangen. Skal blandt andet ca. et halvt år før festen udpege de forfattere, som må deltage i årets konkurrence.

FORFATTEREN:

Poietes. Betalt af staten for deltagelse. Konkurrerer ved festen mod forfattere inden for samme dramatiske genre.

SKUESPILLEREN:

Hypokrites. Betalt af staten for deltagelse. Professionel. Hver forfatter får tildelt tre skuespillere, som alle er mænd. Tragedieskuespillerne konkurrerer indbyrdes ved festen.

KORMEDLEMMET:

Choreutes. Ikke professionel. Blandt borgerne udtages hver gang mere end 1000 mænd og drenge til fordeling på de

mindst 28 kor. Der er tale om borgerligt ombud. Hvert kor betales af en skatteborger, choregen.

INSTRUKTØREN:

(Choro)didaskalos. Kan være forfatteren selv. Ellers en anden professionel, der først og fremmest skal bruge tid på at instruere koret. Betalt af korets choreg.

SKATTEYDEREN:

Choregos. Kun de rigeste betaler direkte skatter i Athen. Til gengæld var der i mange tilfælde tale om personlige ydelser, hvor man kunne se, hvem der betalte hvad. Det gjaldt for eksempel, når en vels-tående borger mere eller mindre frivilligt måtte påtage sig rollen som choreg. Ham påhvilede ansvaret for, at en håndfuld drenge eller voksne mænd i løbet af nogle måneder blev et kor, som sang og bevægede sig som med én krop. Choregen sørgede for øvelseslokaler, instruktion etc. og for kormedlemmernes forplejning under træningen. Især betragtedes det

som et stort ansvar at have hånd om de mange unge drenge. Choregen sørgede også for de rigtige dragter til selve dagen. Til gengæld er æren hans, hvis koret udmærker sig i den pågældende genre.

PUBLIKUM:

Theatai. Først og fremmest borgerne, men ved denne fest også udlændinge.

DOMMERNE:

10 borgere, udtaget ved lodtrækning.

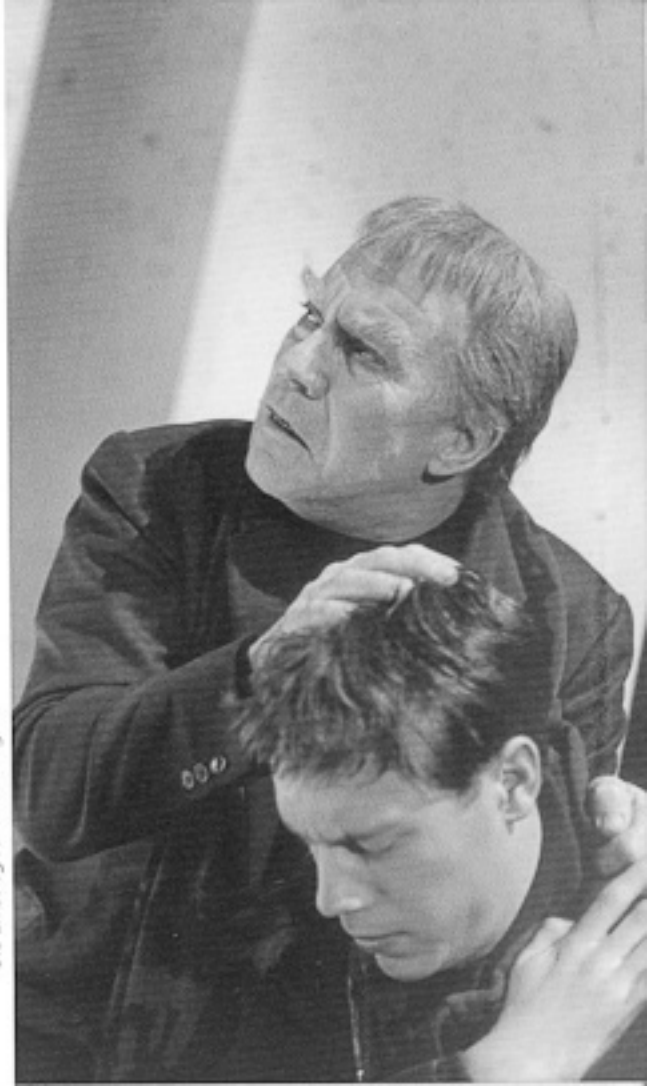
Fra "Festerne og opførelserne". Af Signe Isager. Artikel i "Det græske Teater". Tidsskriftet Sfinx 1985.

Ole Ernst og Erno Müller

Bodil Jørgensen og Ghita Nørby

Ole Ernst og Jakob Cedergren

Fra "Græsk Mytologi". Af Leo Hjortsø. Gyldendal 1991.

STANDARDPROGRAM FOR DEN STORE DIONYSOSFEST I ATHEN I KLASSISK TID
--

8. Elafebolion

(Månedens Elafebolion falder i marts-april)

Proagon. De deltagende forfattere og choreger præsenterer deres stab af skuespillere, kormedlemmer og musikere for offentligheden.

9. Elafebolion:

Dionysos hentes hjem, så festen kan begynde: Kort forinden er gudens kultbillede blevet ført til en helligdom uden for byen, så man d. 9. om aftenen i skæret af fakler symbolsk kan lade Dionysos holde sit indtog i Athen, som da han første gang kom fra Eleutherai.

10. Elafebolion:

Den farvestrålende procession til Dionysoshelligdommen for foden af Akropolis, hvor offerdyrene slagtes. I teatret konkurrence i dithyrambekor for mænd og drenge. Kåring af den bedste choreg. *Komos.* Løssluppen fest og dans gennem gaden.

11. Elafebolion:

Konkurrence mellem fem komedier. Kåring af bedste komedieforfatter og choreg.

12.-14. Elafebolion:

Konkurrence mellem 3 tragedie-tetralogier, hver bestående af 3 tragedier og et satyrspil og hver med en dag til rådighed. Kåring af bedste tragedieforfatter, choreg og skuespiller.

16. Elafebolion:

Folkeforsamling i Dionysosteatret, hvor stridigheder opstået under festen finder deres foreløbige afgørelse. Siden kan sagerne bringes for domstolen.

(Ændringer fandt sted i krigstid.)

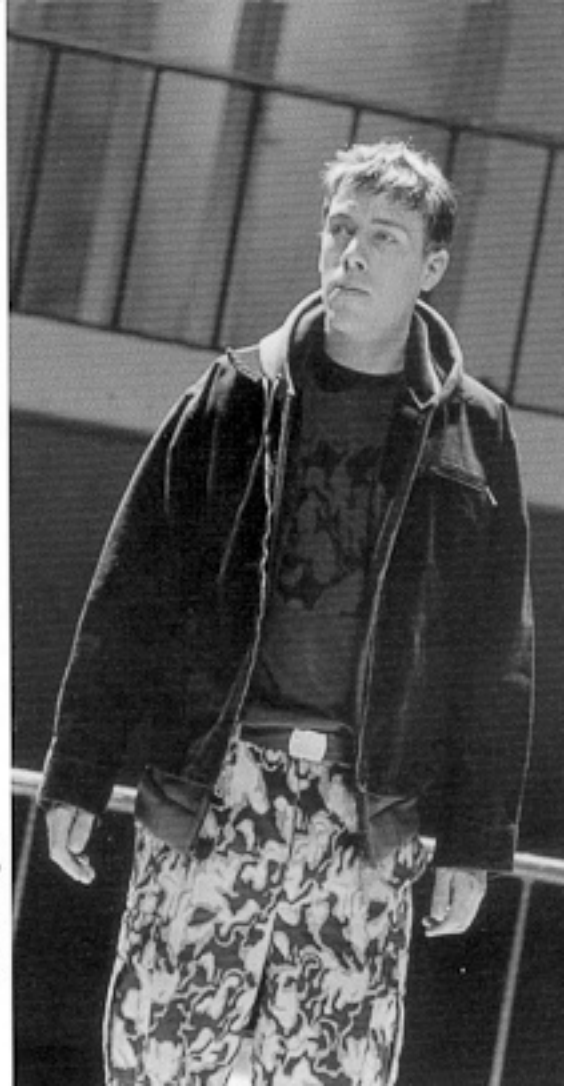
Fra "Festerne og opførelserne". Af Signe Isager. Artikel i "Det græske Teater". Tidsskriftet Sfinx 1985.

Ghita Nørby og Søren Sønder-Lassen

Helle Hertz, Benedikte Hansen, Julie Carlsen,
Anne Marie Pock-Steen og Lene Tiemroth

Jakob Cedergren

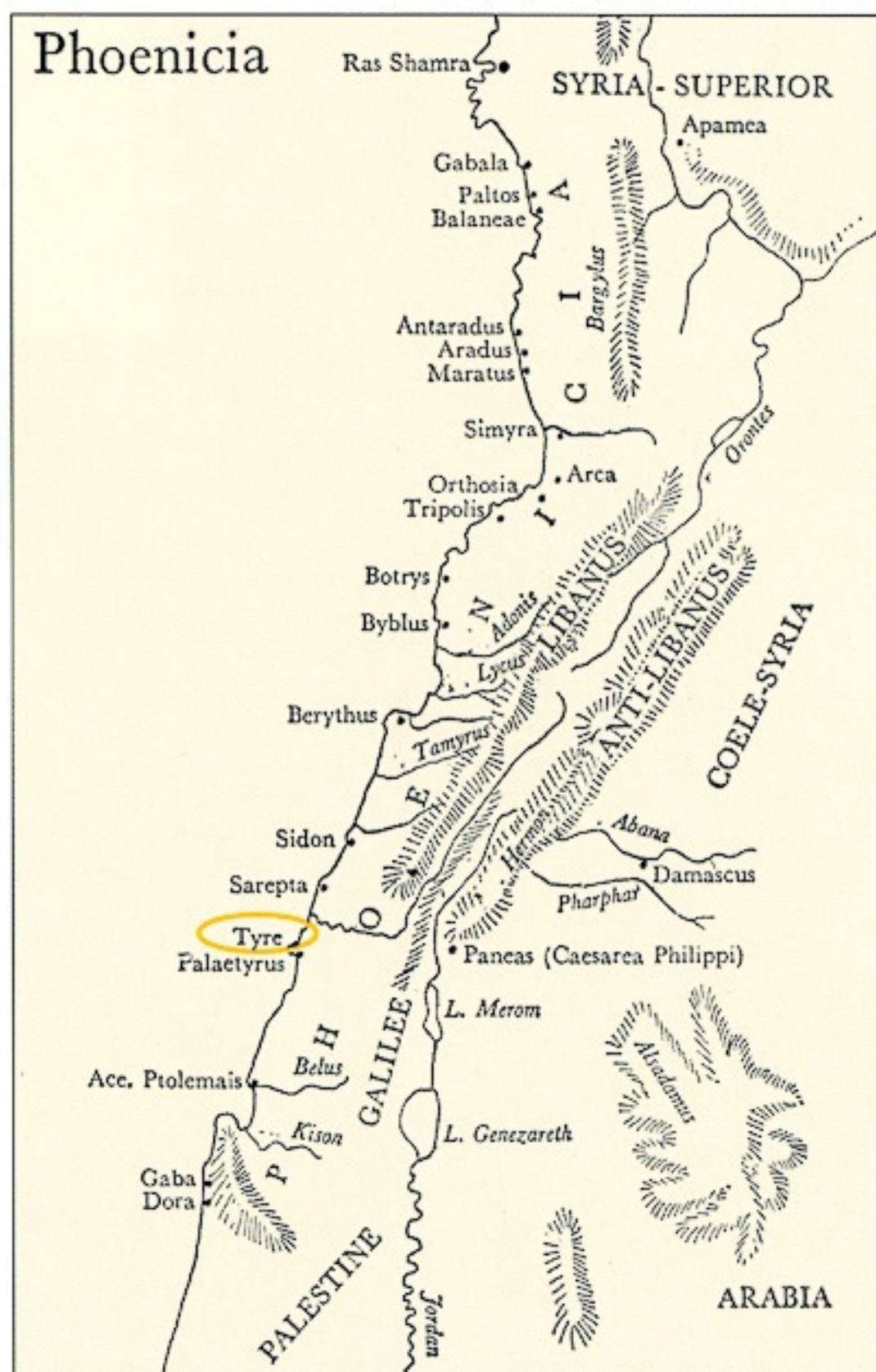
GUDEBRYLLUP

Mytografen lider af en bestandig kronologisk svimmelhed, som han foregiver at vil helbrede. Bruger han en tavle til at skabe orden mellem generationer og dynastier, som en gammel hushovmester, der kender familiens forhold bedre end dens herrer, kan han være sikker på at forvirringen vil brede sig på en anden tavle, og trådene filtrer sig ind i hinanden. Ingen mytografer har nogensinde haft held til at bringe sammenhæng og orden i deres materiale, skønt alle har sat sig for at rydde op. Heri har de været trofaste mod myten.

Den mytiske handling er som en bølge der, når den brydes, aftegner en profil, på samme måde som kastede terninger danner et tal. Men når bølgen trækker sig tilbage dukker en ukontrollabel forvikling frem, og til sidst sammenblandingen, forvirringen, af hvilken endnu en mytologisk handling fødes. Derfor tillader myten ikke noget system, og selve systemet er først og fremmest en flig af en guds kappe, en af Apollons mindre gaver.

*Fra "Gudebryllup". Af Roberto Calasso.
Oversat af Nina Gross. Forum 1990.*

Fra "Libanon, Fønikernes land". Af Poul Carit Andersen. Carit Andersens Forlag 1971.

Olaf Johannessøn

Helge Schreier og Bodil Jørgensen

Bodil Jørgensen og Ole Westh-Madsen

DET KONGELIGE TEATER

STÆREKASSEN

Det Kvindelige Selskab

af Molière

Repremiere den 23. august 1997

Lang dags rejse mod nat

af Eugene O'Neill

Repremiere den 30. august 1997

Skybrud

af Sergi Belbel

Danmarkspremiere den 6. september 1997

Don Ranudo

af Ludvig Holberg

Premiere den 11. december 1997

Menneskereden

af Henrik Krogholt

Urpremiere den 22. januar 1998

Smukke kvinder med kærlighedskort

af Peter Oswald

Danmarkspremiere den 11. marts 1998

Fønikerinderne

af Euripides

Premiere den 30. april 1998

BARON BOLTEN

Isbrandt

af Peter Asmussen

Urpremiere den 19. september 1997

Spiritus

af Pia Juul

Urpremiere den 8. november 1997

TURBINEHALLERNE

Jesus

af Carl Th Dreyer

Urpremiere den 5. november 1997

Fyrtårnet

af Morti Vizki

Urpremiere den 3. januar 1998

De skrobelige

af Peer Hultberg

Premiere den 28. februar 1998

Nero

af Jokum Rohde

Urpremiere den 24. april 1998

PÅ TOPPEN

Vild Hverdag

af Juliane Preisler

Urpremiere den 3. april 1998

Det Kongelige Teater • Størekassen

• Teaterchef: Michael Christiansen • Skuespilchef: Klaus Hoffmeyer • Viceskuespilchef: Jan Maagaard • Forestillingsleder: Eva Nevel • 1. Vicescenechef: Vagn Jensen • 2. Vicescenechef: Kaj Albeck • Belysningsmester: Søren Nylin • Lyddesign: Tom West • Kostumier: Berit Præstegaard • Sminkør/Frisør: Agneta von Gregersfeldt • Det Kongelige Teaters værksteder, frisør og garderobe • Rekvisitter: Claus Nepper Fakkenberg • Suffli: Søren Carlsbæk • Instruktørassistent: Rune David Grue • Talelærer: Keld Thaarup • Produktionsleder: Lars Møller Rasmussen

Dramaturg: Camilla Hübbe/Mikkel Hede

Musik: Blæseorkestret Barija Baric fra Vranje og Jimi Hendrix

Forestillingsfotos: Thomas Petri • Programredaktion: Mikkel Hede • Informationsmedarbejder: Mette Wibeck Olsen • Layout: Helen Olsen • Tryk: Richard Larsen A/S

**Det Kongelige Teaters
hovedsponsorer i sæsonen 97/98 er:**

Nykredit

**Direktør, cand.pharm K. Gad Andresen
og Hustrus Familiefond**

**Det Kongelige Teaters
øvrige sponsorer er:**

Martin

SAS